

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

СЕНЧЕНКО ОКСАНА МИКОЛАЇВНА

УДК 316.42 : [316.774 : 004.7]

**КНИГА ЯК ІНСТРУМЕНТ «М'ЯКОЇ СИЛИ»
В ІНФОРМАЦІЙНО-МЕРЕЖЕВИХ ВІЙНАХ**

27.00.03 — книгознавство, бібліотекознавство,
бібліографознавство

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій

Харків – 2019

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.
Роботу виконано в Харківській державній академії культури, Міністерство культури України.

Науковий керівник доктор наук із соціальних комунікацій, професор
Давидова Ірина Олександрівна,
Харківська державна академія культури,
завідувач кафедри інформаційної, бібліотечної
та архівної справи

Офіційні опоненти: доктор наук із соціальних комунікацій,
старший науковий співробітник
Сербін Олег Олегович,
Наукова бібліотека імені Михайла Максимовича
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, директор

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент
Сошинська Вікторія Євгенівна,
Київський університет ім. Бориса Грінченка,
доцент кафедри бібліотекознавства
та інформології

Захист відбудеться «14 листопада» 2019 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.807.02 в Харківській державній академії культури за адресою: 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківської державної академії культури за адресою: 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4.

Автореферат розіслано «28» грудня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. А. Маркова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Потужний розвиток інформаційного суспільства, формування мережевого інформаційного простору сприяють посиленню інформаційно-комунікаційних впливів на українську державу. Ці процеси супроводжуються зростанням інформаційного протистояння, застосуванням технологій інформаційно-мережевих війн, в яких книга як потужне джерело впливу на свідомість нації має важливе значення. Необхідність дотримання державних інтересів з залученням «м'якої сили» книги в інформаційному суспільстві потребують дослідження найважливіших проблем і основних напрямів механізму застосування «м'якої сили» книги як інструменту протидії деструктивним тенденціям розвитку українського суспільства.

Важливим аспектом актуальності дослідження є наукова потреба всебічного обґрунтування механізмів застосування «м'якої сили» книги з метою удосконалення українського книговидання, яке є важливою складовою формування інтелектуального потенціалу нації, знярядям протидії деструктивному зовнішньому впливу і створення позитивного іміджу країни. Існує безліч праць українських і зарубіжних учених, які окремо досліджують питання сутності та технологій ведення інформаційних війн і дію «м'якої сили», проте наукове осмислення «м'якої сили» книги як засобу впливу в інформаційно-мережевих війнах залишається маловивченим.

Теоретичне і практичне значення теми дисертаційного дослідження посилюється через брак фундаментальних праць, присвячених сутнісним характеристикам книги як «м'якої сили», технологіям її використання в інформаційних війнах, що призводять до трансформації суспільств.

Відсутність системного аналізу: «м'якої сили» книги як інструменту впливу та засобу протидії в інформаційно-мережевих війнах; відповідної державної політики для її ефективного розвитку в Україні; адаптації до економічних, політичних, правових, соціокультурних, соціокомунікаційних і технологічних змін зовнішнього середовища; використання «м'якої сили» книги в реалізації стратегії формування інформаційного простору України зумовили вибір теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Напрямок дослідження відповідає комплексній науково-дослідницькій темі Харківської державної академії культури «Документально-комунікаційні структури суспільства: інноваційні стратегії розвитку» (державний реєстраційний номер 0109U000512), науковій темі кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи «Трансформація бібліотечної діяльності як складова формування нової комунікативної реальності». Дисертаційна робота спрямована на реалізацію основних положень «Стратегії розвитку інформаційного простору України на період до 2020 р.», а також інших законодавчих і програмних документів чинного уряду.

Метою дослідження є розроблення цілісної концепції «м'якої сили» книги на основі комплексного вивчення технологій її використання в умовах посилення інформаційно-комунікаційних впливів на українське суспільство та розгорання інформаційно-мережевих війн.

Для реалізації поставленої мети визначено такі *завдання*:

- дослідити еволюцію теоретико-методологічних поглядів на книгу як засобу інформаційного впливу;
- охарактеризувати особливості інформаційно-мережевої війни нового типу, що використовує систему документних та електронних комунікацій;
- визначити методологічні засади дослідження книги як інструменту «м'якої сили» в інформаційно-мережевих війнах;
- розкрити механізми «м'якої сили» книги в інформаційно-мережевих війнах, обґрунтувати використання «м'якої сили» книги як дієвого інструменту протидії деструктивним елементам розвитку українського суспільства;
- дослідити когнітивний потенціал використання «м'якої сили» книги в інформаційних війнах;
- проаналізувати контент «м'якої сили» книги в гібридній війні;
- обґрунтувати шляхи використання «м'якої сили» книги в реалізації стратегії формування національного інформаційного простору України.

Об'єкт дослідження — «м'яка сила» книги як інструмент впливу інформаційно-мережевих війнах.

Предмет дослідження — механізми реалізації впливу «м'якої сили» книги як інструменту інформаційно-мережевих війн.

Методи дослідження. Вибір методологічної бази дослідження зумовлений міждисциплінарною спрямованістю теми, ґрунтується на соціокомунікативному підході та доповнюється системним, когнітивним, геополітичним і синергетичним підходами до з'ясування сутності, змісту, структури, організаційно-методичних засад та технологій застосування «м'якої сили» книги. Методологічні підходи для вирішення завдань дисертаційного дослідження зумовили вибір комплексу методів: аналізу, синтезу, узагальнення, прогнозування — під час підбиття підсумків на різних етапах дослідження. Статистичний і бібліометричний методи використовувалися для обробки результатів аналізу книговидавничої діяльності та застосування «м'якої сили» книги в гібридній війні. На основі ситуаційного аналізу досліджено використання «м'якої сили» книги як інструменту організації інформаційно-мережевих війн.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що обґрунтовано теоретичні засади дослідження впливу «м'якої сили» книги в інформаційно-мережевих війнах як об'єкта соціально-комунікативної теорії та практики комунікаційної діяльності.

В дослідженні *вперше*:

- охарактеризовано сутнісні характеристики книги як «м'якої сили», визначено відмінності книги від інших засобів мультимедійної комунікаційної культури, що виявляється в поєднувальній ролі книги, володінні унікальною історичною пам'яттю відповідної епохи;

- комплексно досліджено технологію організації інформаційно-мережевих війн і їх інструментарій, до якого належать: соціальні мережі, стратегії непрямой дії і «м'яка сила» книги;

- розкрито механізми «м'якої сили» книги в інформаційно-мережевих війнах, обґрунтовано використання «м'якої сили» книги як дієвого інструменту протидії деструктивним елементам розвитку українського суспільства;

- доведено, що технології «м'якої сили» книги — це потужний інструмент впливу на свідомість громадян;

- обґрунтовано точку зору, що технології «м'якої сили» книги — це потужний інструмент впливу на свідомість громадян, вид зброї масового ураження, інструмент у світопроектній боротьбі. Доведено, що в сучасній системі соціальних комунікацій результатом застосування «м'якої сили» книги в інформаційно-мережевих війнах є виникнення на території держав-мішеней деструктивних станів свідомості членів суспільства;

- визначено, що «м'яка сила» книги як духовний, мистецький, інтелектуальний продукт є інструментом протидії деструктивним тенденціям і впливає на формування інтелектуального, освітнього й культурного рівнів суспільства;

удосконалено:

- концептуальні засади технології протидії інформаційно-мережевим війнам;

- терміносистему предметної галузі книгознавства через уточнення сутності поняття «м'яка сила» книги в інформаційно-мережевих війнах;

набуло подальшого розвитку:

- наукові засади щодо особливостей «м'якої сили» книги в глобальному історичному процесові;

- методика моніторингу бібліографічної інформації про книги, присвячені Україні.

Практичне значення одержаних результатів зумовлене можливістю використання їх в інтересах національної і інформаційної безпеки України. Вивчення «м'якої сили» книги як інструменту інформаційно-мережевих війн дозволяє передбачити поведінку їх учасників, навчати експертів та відповідних фахівців, формувати інформаційний простір України. Тому окремі аспекти дослідження можуть слугувати практичною рекомендацією під час вироблення програми дій щодо поліпшення іміджу країни,

просування зовнішньополітичних цілей політичними структурами і неурядовими організаціями, які беруть безпосередню участь у реалізації програм «м'якої сили» книги. Матеріали дисертації можуть бути базою для розробки навчальних і навчально-методичних посібників з питань соціогуманітарних чинників світової політики, зовнішньої політики України, підготовки рекомендацій українським відомчим структурам.

Основні наукові висновки і результати дисертаційного дослідження запроваджені в:

- роботі відділів Державного комітету телебачення і радіомовлення України (програми, методиці й організації виставкової діяльності); реалізації завдань протидії впливу «м'якої сили» книги Російської Федерації протягом 2014–2017 рр., які здійснює Управління дозвільної процедури та контролю за розповсюдженням видавничої продукції (акт запровадження додається);

- освітньому процесові факультету соціальних комунікацій Харківської державної академії культури з метою вдосконалення й оновлення змісту і структури навчальних курсів «Книгознавство та історія книги», «Соціальні комунікації», «Інформаційний менеджмент», «Інформаційно-аналітична діяльність», «Прикладні соціально-комунікаційні технології», про що свідчить акт про запровадження.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано самостійно. Основні теоретичні положення та розробки, що характеризують наукову новизну дослідження, теоретичне і практичне значення його результатів, одержані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення, висновки і результати дисертаційного дослідження оприлюднені у монографіях та одноосібних публікаціях, а також апробовані на міжнародних та всукраїнських наукових конференціях.

Публікації. Основні наукові положення, результати та висновки дисертаційного дослідження викладено у 2 монографіях і 22 одноосібних публікаціях: 17 з яких — у фахових виданнях, визначених переліком ДАК МОН України, 1 — у зарубіжних виданнях, 4 — в інших наукових виданнях.

Структура й обсяг дисертації зумовлені метою і завданнями дослідження. Робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і літератури, додатки. Загальний обсяг дисертації — 224 сторінки. Основний текст викладено на 182 сторінках, список використаних джерел — 246 позицій, додатки — 2 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами і планами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет,

методологію і методи дослідження. Розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію результатів дисертації, публікації, особистий внесок здобувача.

У **першому розділі «Історіографія, джерельна база та методологічні основи дослідження»** вивчено еволюцію наукових поглядів на книгу як засіб інформаційного впливу, висвітлено історіографію, джерельну базу та методологічні основи.

У підрозділі *1.1. «Еволюція наукових поглядів на книгу як засіб інформаційного впливу»* проаналізовано наукові публікації за темою дослідження, що дозволило виокремити проблему у сфері теоретичного осмислення феномену «м'якої сили» книги, пов'язану з тим, що означене поняття не використовувалося в науковому обігу.

На основі ґрунтовного аналізу публікацій з тематики дисертаційної роботи з'ясовано, що в працях книгознавців 70–90-х рр. минулого століття книга розглядалася як основний елемент соціальної комунікації. Розуміння соціальної комунікації як спілкування характерне для наукових поглядів А. Болотова, Ю. Жукова, Л. Петровської, В. Різуна, Ф. Шаркова. У зазначений період головна увага приділялася книзі як основному елементу книжкової комунікації відповідно до її комунікативної функції. Таку метатеорію, основні положення якої були узагальнені в публікаціях кінця ХХ — початку ХХІ ст., почав розробляти російський учений А. Соколов.

Зазначено, що особливе місце у визначенні сутності книги як комунікаційного феномену мають праці Г. Швецової-Водки, присвячені типології книги, її соціальній функції. Розкриваючи сутність та суспільне призначення книги, Г. Швецова-Водка звертає увагу на суттєву особливість, що відрізняє книгу від інших документів, зокрема її активну роль у формуванні суспільної свідомості: ідеології, науки, мистецтва, моралі, суспільної думки. Специфіка книги полягає в тому, що це знаряддя «інформаційне» і зорієнтоване на людину, слугує трансформації свідомості.

Книжкова комунікація в теоретичному, історичному і прогностичному аспектах досліджена в науковому доробку В. Маркової, у якому розглянуто еволюцію структури книжкової комунікації та функції її головних компонентів (автора, читача, посередників, книги), виявлено основні трансформації, що відбуваються з ними в новому комунікаційному середовищі; запропоновано концептуальну модель розвитку системи книжкової комунікації в сучасному комунікаційному просторі.

Обґрунтовано, що згідно із соціокомунікативним підходом книгу визначено як комунікаційний канал (А. Соколов, Г. Швецова-Водка), комунікаційний (комунікативний) засіб (В. Ляхов, М. Червинський), комунікативний спосіб (А. Беловицька, Є. Немировський). А. Соколов визначає комунікаційний канал як реальну або уявну лінію зв'язку (контакту), по якому

повідомлення рухаються від комуніканта до реципієнта. Значним науковим доробком є праці В. Теремка, у яких автор досліджував філософські, соціальні, ідеологічні, економічні аспекти буття книги, їхню взаємозалежність, а також вплив книги на духовну, соціальну, інтелектуальну практику людини; сутність взаємодії друкованої та електронної культур в епоху глобалізації.

Доведено, що «м'яка сила» книги виявляється і в електронному середовищі. Важливим джерелом для аналізу електронних видань як інструменту соціального впливу є праці українських та зарубіжних дослідників, в яких розкрито проблеми розвитку електронного книговидання в сучасній системі соціальних комунікацій: О. Афанасенко, О. Афоніна, В. Каїді, А. Гречихіна, О. Литвиненко, В. Маркової, М. Тимошика. Дослідження науковців сприяли упорядкуванню системи термінотворення електронної книги, окреслили її місце в системі сучасного книговидання, висвітлили специфічні характеристики та функції електронних видань, визначили перспективи їх розвитку.

Незважаючи на існування певного кола праць, висвітлення багатьох важливих аспектів проблеми впливу «м'якої сили» книги на суспільну свідомість донині не набуло комплексного аналізу та ґрунтовного вивчення. Книгознавчий аспект досліджуваного питання, згідно з яким книга є засобом інформаційного впливу в інформаційно-мережєвих війнах, розглядався лише побіжно.

У підрозділі 1.2 «*Феномен інформаційно-мережєвих війн у сучасному соціокомунікативному дискурсі*» розкрито історіографію та джерельну базу з проблем дослідження інформаційно-мережєвих війн. Окремі дослідники інформаційних війн, зокрема Б. Красильников, А. Уткін, А. Обрежа, вважають днем їх офіційного виникнення 18 серпня 1948 р., коли Рада національної безпеки США затвердила директиву 20/1 «*Мета США стосовно Росії*». У 1978 р. ця директива вперше опублікована в США. Складовою холодної війни була інформаційна війна. Метою таких війн зазвичай є якісні зміни традиційного культурного і духовного життя, порушення спадкоємності національних ідеалів і цінностей, демонтаж історичної пам'яті.

Визначено, що серед стратегій і технологій ведення інформаційних, інформаційно-психологічних та інформаційно-мережєвих війн, слід назвати стратегії непрямих дій, «м'якої» чи «розумної» сили, а також технологію «керуваного хаосу». Відомий український дослідник Г. Почепцов виокремлює кілька етапів теорії інформаційної війни й акцентує увагу на таких аспектах інформаційної війни, як збільшення потоків інформації, ускладнення доступу супротивника до правдивої інформації. Такі феномени як «мережєва війна» і «мережєцентрична війна» досліджено в праці А. Бартоша.

В теорії інформаційно-мережєвої війни ключовим поняттям є термін «мережа» як інформаційний простір, що розкрито в дослідженні Дж. Арквілла.

Важливу роль у мережевій війні завжди відіграє замовник процесів, про що йдеться в наукових розвідках В. Різуна. У дослідженнях В. Циганова, С. Бухаріна висвітлено застосування нових або вдосконалених технологій організаційної зброї: «керований хаос», «м'яка сила», «гібридні війни», «жорстка сила», «комплексні конфлікти», «хмарний противник», «міграційна сила».

Зазначено, що підґрунтям соціально-комунікаційного дискурсу в геополітиці, організаційних війнах, гібридних війнах, складовою яких є інформаційно-мережеві війни, стали праці Г. Почепцова, В. Різуна, С. Квіта, Є. Магди, О. Холода, О. Поляруша, О. Юрченка, С. Расторгуєва, В. Коровіна, В. Циганова, С. Бухаріна, В. Карякіна, С. Манна, Дж. Ная, Дж. Арквілла й інших дослідників, де значна роль відведена книзі.

У підрозділі 1.3 «*Методологія та методи дослідження*» охарактеризовано методи й основні методологічні підходи, які використано під час підготовки дисертаційної роботи.

Методологічна база дослідження зумовлена міждисциплінарною спрямованістю теми, її основою є базові положення соціокомунікативного, системного, когнітивного та синергетичного підходів щодо з'ясування сутності, змісту, структури, організаційно-методичних засад і технологій застосування «м'якої сили» книги. Соціокомунікативний підхід використано як методологічний підхід до вивчення явищ, процесів, функцій соціальних комунікацій. В даному дисертаційному дослідженні соціокомунікативний підхід базується на теоретико-методологічній базі соціального інжинірингу, обґрунтованої в працях Г. Почепцова. На основі аналізу його наукового доробку з'ясовано: Г. Почепцов вважає соціальні комунікації такими, що «налаштовані на управління соціальними системами, маючи для цього як короткотривалий (тактичний), так і довготривалий (стратегічний) інструментарій». Такий підхід дозволив визначити особливості «м'якої сили» книги як стратегічного інструментарію впливу на свідомість учасників системи соціальних комунікацій.

Застосування когнітивного підходу надало змоги розглянути «м'яку силу» книги в інформаційно-мережевих війнах в ракурсі їх змістовного аналізу, що тісно пов'язано з необхідністю переходу від безпосереднього розгляду змісту книги як ментального і психічного до розгляду процесів відтворення виробництва знання в соціумі як прояву когнітивної діяльності людини. Сутнісні характеристики книги, особливості її впливу в процесі інформаційно-мережевих війн дозволяє обґрунтувати системний підхід. Згідно з положеннями геополітичного підходу інформаційна війна інтерпретується в термінах міждержавного протиборства.

Для досягнення мети та вирішення завдань дисертаційного дослідження, окрім наукових підходів, було використано комплекс методів, зокрема:

контент-аналіз — з метою виявлення та аналізу публікацій за темою дослідження та суміжними проблемами; аналіз, синтез, узагальнення, прогнозування — під час підбиття підсумків на різних етапах дослідження; статистичні — для обробки результатів аналізу книго-видавничої діяльності. Особливе значення для досягнення результатів дослідження має ситуаційний аналіз, що допоміг визначити технології організації інформаційно-мережевих війн та «м'якої сили» книги як їхнього інструментарію. Завдання дослідження вирішено завдяки використанню загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема аналізу та синтезу, ситуаційного аналізу, порівняння, концептуального моделювання та ін.

У другому розділі «**“М'яка сила” книги в інформаційному просторі**» розглянуто поняття «м'яка сила» та її вплив на глобальний світ, висвітлено бінарність «м'якої сили» книги в інформаційно-мережевих війнах, її вплив в історичній ретроспективі.

У підрозділі 2.1 «*Термінологічний аналіз поняття “м'яка сила”*» розкрито сутнісні характеристики терміна «м'яка сила», що визначається сумою двох понять: образ (імідж) плюс дії (використання інструментів «м'якої сили»). «М'яка сила» країни — це її вплив на глобальний світ своєю внутрішньою привабливістю. Такий вплив породжує в інших країн та їх народів бажання і прагнення бути, мати та діяти, як інші. «М'яка сила» — це привабливість, що мотивує дію і спонукає до дії. Складовими терміна «м'яка сила» є два поняття: прикметник «м'яка» (soft), який відбиває якість і передусім втілюється в іміджі (образі) цієї країни, й іменник «сила» (power), котрий за своєю семантикою передбачає дію.

Доведено, що «м'яка сила» книги може бути реалізована тільки в процесі взаємодії двох і більше суб'єктів: країна — країна, країна — інші країни, країна — людина (представник іншої країни), країна — співтовариство (іншої країни). Часто країни не знають, яким чином презентувати себе глобальній спільноті і заявити про себе.

Виявлено найдієвіші інструменти розкриття потенціалу країни — «м'яка сила» книги, книгодрукування і книгорозповсюдження. Тому сьогодні багато країн світу визнають важливу роль «м'якої сили» книги в реалізації зовнішньополітичних завдань. Визначено, що метою інформаційної війни є блокування доступу людей до достовірної інформації, для чого використовуються такі методи: фінансування підготовки і друкування книг за спеціальним замовленням; вилучення книг з обігу; вибіркове замовчування; дезінформація; стереотипи; інтерпретації.

Доведено, що «м'яка сила» книги використовується під час інформаційно-психологічного протиборства, складовою якого є інформаційна агресія, що негативно впливає на психічний стан населення. Інформаційна агресія — технологія ведення інформаційної війни в рамках взаємин соціуму, книжкової індустрії і ЗМІ.

У підрозділі 2.2 «Сутнісні характеристики книги як “м’якої сили”» розкрито основні особливості «м’якої сили» книги. Характерним для «м’якої сили» книги в інформаційно-мережевих війнах є її бінарність: з одного боку, «м’яка сила» книги є інструментом створення деструктивних тенденцій; з іншого — засобом протидії цим тенденціям.

Визначено, що для формування позитивного іміджу країни «м’яка сила» книги виступає як інструмент формування культурних цінностей та настанов. Вона є унікальним, історично сформованим й універсальним засобом фіксації, збереження й передачі в часі та просторі соціокультурних цінностей. Причому книга — це не лише носій та засіб акумуляції останніх, але й генератор-трансформатор індивідуальних цінностей у суспільні, національних — у загальнолюдські протягом усієї історії людства.

Традиційна книговидавнича справа в сучасному світі залишається прерогативою національної культури, утім як її новітня, електронна, форма — культури глобальної, що особливо важливо для використання книги як «м’якої сили» в інформаційно-мережевих війнах. У багатьох країнах спостерігається поступове витіснення друкованих видань електронними. Проте домінуючою залишається друкована книга, переваги якої забезпечує гнучка інфраструктура книжкової справи, що відображає динаміку запитів населення. При цьому друкована книга — єдиний інструмент об’єктивного висвітлення історичних процесів, який занадто складно фальсифікувати.

Доведено, що механізми застосування книги як інструменту в інформаційно-мережевих війнах можуть бути наступальними, гальмуючими розвиток країни-жертви й захисними, що стимулюють розвиток країни — мішені агресії. Гальмуючі механізми «м’якої сили» книги в інформаційно-мережевих війнах призводять до занепаду об’єкта агресії. Розвивальні механізми можуть бути надійною опорою індивідуальному й колективному розвитку, підвищувати імунітет громадян і суспільства до інформаційної агресії.

У підрозділі 2.3 «Використання “м’якої сили” книги в інформаційних війнах в історичній ретроспективі» висвітлено історію використання «м’якої сили» книги в інформаційних війнах. Доведено, що «м’яку силу книги» активно застосовували в різні історичні періоди. Актуальні теми сьогодення — глобалізація, корупція, економічна і демографічна кризи — характерні для різних періодів історичного розвитку соціальних систем: від загибелі Західної Римської імперії, виникнення феодалізму в Західній Європі й до економічної та демографічної криз XVII століття

Великої депресії. Дослідження «м’якої сили» книги, в яких детально проаналізовано ці процеси, свідчить про те, що наукові джерела, які висвітлювали ті чи інші закономірності, активно пропагувалися, ретельно приховувалися або замовчувалися відповідно до кінцевої мети.

Визначено, що найважливішими напрямками використання «м'якої сили» книги є реалізація різноманітних стратегій: глобалізації, ринкової економіки, депопуляції, нових ідеологій. Крім того видання, що характеризують необхідну агресорну стратегію в глобальному історичному процесі, рекламують, а книги, які не задовольняють ініціаторів її впровадження, вилучають із книгосховищ, замовчують, критикують, передають у спецфонди.

З'ясовано, що значну кількість надрукованих книг, в яких глобалізацію охарактеризовано як деструктивне явище для технологічно відсталих країн, вилучено з бібліотек і знищено. А у виданнях останніх років глобалізацію висвітлено як позитивне явище, особливо в контексті розгортання інформаційної ери, створення мережі Інтернет.

У підрозділі 2.4 «*“М'яка сила” книги в роки “холодної війни”*» охарактеризовано використання «м'якої сили» книги для демонстрації переваг ідеології капіталізму перед ідеологією Радянського Союзу.

Констатовано, що основним інструментом культурного фронту «холодної війни» був Конгрес за свободу культури з відділеннями в 35 державах, з відповідними виданнями і програмами. Мета видання книг певної тематики, організації виставок і концертів — переконати європейців, що «Америка й американці досягли повного тріумфу в усіх сферах людського духу» (Артур Костлер). З'ясовано, що в період холодної війни здійснювався відвертий пресинг на видавництва, котрі наважилися друкувати книги реалістів, і канали їх розповсюдження.

Зазначено, що для маскування джерел фінансування й участі в діяльності Конгресу за свободу культури ЦРУ створило розгалужену систему фондів, які слугували фінансовими каналами для друку книг, журналів, організації концертів та інших заходів у сфері культури. Британська журналістка й режисер-документаліст Ф. Сондерс нарахувала 170 фондів, які було звільнено від оподаткування.

Доведено, що організатори вели «холодну війну» надзвичайно скоординовано. Коли в Радянському Союзі заборонили літературу Білого руху, на Заході створили фонди, присвячені майже кожному його учасникові. Коли радянська цензура вилучила із загального користування всі джерела, окрім ортодоксальних марксистсько-ленінських, на Заході вийшли друком праці всіх репресованих соратників Леніна, а також кілька фундаментальних досліджень про нього.

У третьому розділі «*“М'яка сила” книги в реалізації стратегії формування інформаційного простору України*», що складається з трьох підрозділів, розглянуто книги про Україну в рамках державної бібліографії України і Російської Федерації; здійснено контент-аналіз російських книг для визначення їх як «м'якої сили» в гібридній війні; з'ясовано роль «м'якої сили» книги в міжкультурній комунікації.

У підрозділі 3.1. «*Книги про Україну в дзеркалі державної бібліографії*» проаналізовано книги про Україну, відображені в бібліографічних покажчиках Російської Федерації і України. Завдання контролю над механізмом формування й практичної реалізації внутрішньої та зовнішньої політики країн за допомогою використання «м'якої сили» книги реалізуються завдяки друкуванню книг заданого змісту з метою впливу на прийняття рішень конкретних людей і соціальних груп, які безпосередньо дотичні до визначення політики держави й практичного втілення політичних рішень.

Водночас така технологія геополітичної боротьби передбачає, що зазначених цілей агресор може досягти за допомогою використання «м'якої сили» книги для обґрунтування власного бачення розвитку подій на території об'єкта впливу. Отже, згідно із цією концептуальною моделлю, основним об'єктом концентрованої геополітичної атаки агресора є керівна еліта й населення країни-жертви, а головною метою — досягнення переваги в інформаційно-мережевій війні.

Для висвітлення цієї проблеми здійснено порівняльний статистичний аналіз книговидання України і Росії щодо використання книги як інструменту в інформаційно-мережевій війні у 2013–2017 рр. в рамках державної бібліографії.

За даними Російської Книжкової палати проаналізовано книги, присвячені Україні, видрукувані російськими видавництвами впродовж 2013–2017 рр. Найбільше книг про Україну за назвами й тиражами опубліковано у 2014 і 2015 рр., а найменше — у 2013 р. На основі ґрунтовного аналізу бібліографічних записів і анотацій книг та брошур, тематика яких пов'язана з Україною, виокремлено книги й брошури, що інструментом «м'якої сили» в інформаційно-мережевій війні. Доведено, що наочніше «м'яка сила» книги виявлена в суспільній, історичній, художній літературі, книгах з географії, краєзнавства, філософії.

Наукометричний і бібліометричний аналіз баз даних бібліографічної інформації, електронних бібліографічних покажчиків за 2013–2017 рр. і Літописів № 1–52 уможливив відстежити напрями й інтенсивність ведення інформаційної війни на основі тематичного аналізу публікацій у книгах і брошурах.

У підрозділі 3.2. «*Аналіз контенту “м'якої сили” книги в гібридній війні*» проаналізовано контент окремих книг українських і російських авторів, що використовують книгу як «м'яку силу».

На основі вивчення книг, присвячених Україні, видрукуваних російськими видавництвами впродовж 2013–2017 рр. проілюстровано інтенсивність інформаційної війни в цей період. Для моніторингу російських видань відібрано бібліографічні записи й анотації книг, що стосувалися України. Ця інформація надала можливості виокремити видання, які містили

негативну інформацію про події в Україні за останні п'ять років (2013–2017 рр.). Вони становили основу «м'якої сили» книги. Аналітичний огляд цієї інформації дозволив поділити книги за змістом і визначити їх кількісні показники, як інструментарію інформаційно-мережевої війни. До них належать ті книги, що висвітлюють історію збройного націоналістичного підпілля в Західній Україні в 1940–1950 рр.; критично характеризують події Євромайдану; суспільні трансформації в Україні та війну на Сході України. Виділено історичні книги з історії України і Росії, а також книги, присвячені національно-визвольному руху в Україні. Слід зауважити, що в аналітичному огляді подано анотацію, наведену авторами й укладачами книг для підтвердження фактів, що книга інструментом інформаційно-мережевої війни.

Доведено, що новітня тактика гібридної війни докорінно змінюється і акцент зміщено на використання «м'якої сили» книги в політичних, економічних, гуманітарних, інформаційних та інших заходах.

У підрозділі 3.3. «*М'яка сила*» книги в міжкультурній комунікації» розкрито зміну ролі й місця книги в галузі культури, яка щороку стає все наочнішою, особливо — у системі масових комунікацій, оскільки комунікативна функція — одна з головних для будь-якої сфери. Основними інструментами «м'якої сили» в міжкультурній комунікації є: «м'яка сила» книги; цензура як протидія «м'якій силі» книги; імідж країни і політичних акторів.

Зазначено, що «м'яка сила» книги — один із найважливіших і ефективно діючих інструментів неофіційної зовнішньої культурної політики багатьох країн. Це головний культурний продукт, ідеологічне знаряддя, один із символів кожної країни, засіб формування іміджу держави на світовій арені й один з найголовніших елементів у системі забезпечення її культурної присутності в різних частинах планети. Книговидання суттєво впливає на формування й реалізацію внутрішньої і зовнішньої культурної політики та життя громадянського суспільства загалом. Саме тому «м'яка сила» книги є найефективнішим — «м'яким» інструментом зовнішньополітичного впливу.

Доведено, що сучасна історія красномовно засвідчує значущість цього чинника у світовій політиці. Книга сьогодні зберігає і, безперечно, зберігатиме унікальне місце універсального інформаційного посередника в системі масових комунікацій. Проте її роль і місце можуть значно змінюватися. Акцентовано, що комунікативна сутність книги має органічну триєдність змісту інформації, її знакової форми і матеріальної конструкції (носія).

Досліджено зростаючі можливості «м'якої сили» електронної книги. По-перше, є функція діалогу, перенесеного на індивідуальний екран. По-друге, мобільність і мінливість змісту й оформлення комп'ютерної сторін-

ки буквально підштовхують читача-глядача до діалогу з нею. По-третє, по-іншому починає впливати її потенційна над'ємність, забезпечувана глобальною мережею баз даних і експертних систем, до яких можна підключити кожен індивідуальну екранну книгу, зробивши її книгою «тисячі й одного» автора.

Зазначено, що цензура є знаряддям комунікаційного насильства і протидією «м'якої сили» книги. У загальному значенні цензура розуміється як контроль і обмеження поширення комунікаційними каналами будь-яких знань (фактів, концепцій), стимулів (закликів, вольових дій), емоційних настроїв (обурення, схвалення, скорботи тощо). Цензурою називається й офіційна служба, що має повноваження обмежувати поширення будь-яких повідомлень, компрометуючих владу.

Напрямок використання «м'якої сили» книги визначається національними інтересами держави, а інструментами реалізації потенціалу «м'якої сили» можуть бути видавнича діяльність, публічна дипломатія, національний брендинг, внутрішня і зовнішня іміджева політика, культурна дипломатія тощо.

ВИСНОВКИ

В процесі дисертаційного дослідження досягнуто поставлену мету, пов'язану з використанням «м'якої сили» книги як інструменту інформаційно-мережеских війн у системі соціальних комунікацій. Усі завдання вирішено, що дозволило дійти основних наукових висновків.

1. Дослідження еволюції наукових поглядів на книгу як засіб інформаційного впливу виявило, що існують численні стратегії і технології ведення інформаційно-психологічного протиборства в соціально-комунікаційному просторі. Реальними чи потенціальними акторами в комунікаційній системі виступають сучасні провідні держави та міждержавні об'єднання. У сучасному інформатизованому світі гнучкість інформаційної зброї, її багатofункціональність, здатність поєднувати різні типи впливу, що приваблює камуфлюються культурною формою, надають змоги використовувати її на різних рівнях і в різних середовищах: для зміцнення влади, зручності управління, відволікання громадської уваги й соціуму. На основі аналізу наукових публікацій за темою дослідження визначено проблемну ситуацію у сфері теоретичного осмислення феномену «м'якої сили» книги, пов'язану з тим, що означене поняття широко використовується в науковому обігу, але офіційної інституціоналізації ще не набуло.

2. Особливістю інформаційно-мережескої війни нового типу є використання систем документних та електронних комунікацій. Узагальнено стратегії і технології ведення інформаційних, гібридних та інформаційно-мережеских війн, серед яких виділено стратегії непрямих дій, «м'якої» чи

«розумної» сили, а також технології «керованого хаосу». На основі результатів дослідження виявлено ключові особливості синтетичної інформаційно-мережевої війни нового типу, що відбувається складній соціально-комунікаційній системі з великою кількістю елементів, зв'язки між якими є не детермінованими, а ймовірнісними. Це принципово нова модель війни, характерна для мережевого суспільства або динамічних екосистем.

3. Використання книги як інструменту в інформаційно-мережевій війні означає перехід комунікативної технології від суспільства до держави, від неконтрольованого до контрольованого застосування комунікативного інструментарію. Системний комунікаційно-інформаційний аналіз місця «м'якої сили» книги в інформаційно-мережевих війнах доводить, що книга у системі комунікації набуває певних особливостей, специфічних рис, функцій і властивостей і потребує використання соціально-комунікаційного підходу в комплексі з історичним, системним, когнітивним, геополітичним підходами. Методологічна база дослідження зумовлена міждисциплінарною спрямованістю теми, її основою є базові положення соціокомунікативного, системного, когнітивного та синергетичного підходів щодо з'ясування сутності, змісту, структури, організаційно-методичних засад та технологій застосування «м'якої сили» книги.

Усі означені вище концепти «м'якої сили» книги свідчать про наявність певних напрямів досліджень комунікаційного процесу, що реальній практиці набуває специфічних форм, методів і технологій. Важливим напрямом є використання книги і книгодрукування як головного інструменту ведення інформаційно-мережевої війни в соціально-комунікаційному просторі українського суспільства. Книга як національне культурне надбання є основою книжкової комунікації комунікаційної практики. Саме «м'яка сила» книги становить об'єкт дослідження, а інформаційно-мережева війна є більш широким застосуванням інструментів «м'якої» і «жорсткої сили» державою-агресором для досягнення своїх цілей.

4. «М'яка сила» книги — інструмент реалізації внутрішньої політики, що розширює теоретичну основу концепції «м'якої сили» Дж. Наєма, котрий розглядає її в основному як стратегію реалізації зовнішньо-політичного курсу. Державі, щоб забезпечити успішність застосування «м'якої сили» книги в зовнішній політиці, потрібні такі ресурси: довіра, яка проявляється в тому, що держава і її громадяни керуються однаковими принципами як усередині країни, так і за кордоном, і легітимність, що полягає в тому, що перш ніж прийняти будь-яке рішення, держава узгоджує його зі своїми громадянами й інститутами «м'якої сили». Водночас суспільство, щоб забезпечити державі підтримку, має спрямувати інструменти «м'якої сили» книги і на саме суспільство: переконати в необхідності та привабливості її зовнішньополітичного курсу.

Важливе місце в інструментарії інформаційно-мережевих стратегій «м'якої сили» і технологій «керованого хаосу» посідають механізми спрощення і стереотипізації інформаційних повідомлень, подання яких викривляє сприйняття дійсності. Застосування таких технологій примітивізує інформаційно-культурні запити населення і знижує інтелектуальний потенціал нації загалом. В цьому контексті важливим є чітке дотримання моральних і етичних норм працівниками соціокомунікаційних установ суспільства.

За цілеспрямованого руйнування державної системи в книгах переважає негативна інформація й акумулюються соціальні фобії, що призводить до аномії в суспільстві і спотвореного сприйняття навколишнього світу — люди починають жити у світі ілюзій і міфів, створених «м'якою силою» книги. Ще складніше спостерігати і фіксувати виявлення функцій книги в процесі читання її іншими людьми і майже неможливо простежити трансформацію тих або інших функцій у нове мислення, поведінку, дію, переконання читача.

5. Когнітивний потенціал використання книги як феномену «м'якої сили» в інформаційних війнах дозволяє вважати її потужним інструментом інформаційного впливу та розвитку соціальних систем в усі часи, починаючи від античності, середньовіччя й до сучасності. Екскурс в історію засвідчив: є немало книг, автори яких доводять шкідливість лібералізму, вільної торгівлі, однак цю літературу не перекладають і не тиражують. Так використовують «м'яку силу» книги — пропагуючи ідеї лібералізму, у вигідному транснаціональним корпораціям і глобальній олігархії аспекті, усіляко замовчують причини, що призводять до безробіття, економічної кризи й скорочення населення.

6. Вивчення контенту «м'якої сили» книги засвідчило наявність застосування соціально-комунікаційних технологій, за допомогою яких відбувається інформаційна агресія проти української держави. До таких технологій віднесено: поширення фейкової інформації, яка сприяє розповсюдженню панічних настроїв; маніпулятивна інформація, що спотворює історичні і культурні факти становлення та розвитку української держави; необ'єктивні судження про дії влади. Цінним для соціально-комунікативного підходу дослідження ролі книги в умовах гібридних війн є положення про те, що «термін «війна» у широкому сенсі застосовується у сферах, які не передбачають будь-якого використання зброї, наприклад, інформаційна, економічна, політична війна.

7. Основними інструментами «м'якої сили» в міжкультурній комунікації є: «м'яка сила» книги; цензура як протидія «м'якій силі» книги; імідж країни і політичних акторів; комплексна інформаційно-комунікаційна політика. «М'яка сила» книги — один із найважливіших ефективно діючих

інструментів неофіційної зовнішньої культурної політики багатьох країн; головний культурний продукт, ідеологічне знаряддя, один із символів кожної країни, засіб формування іміджу держави на світовій арені й один з найголовніших елементів у системі забезпечення її культурної присутності у світі. Книговидання є важливим механізмом захисту національної самосвідомості громадян та суспільства загалом. Вивчення досвіду застосування «м'якої сили» книги окремою державою дозволяє краще зрозуміти принципи її функціонування, виявити слабкі й сильні сторони.

Дисертаційне дослідження не вичерпує повністю порушеної наукової проблеми, пов'язаної з успішним застосуванням «м'якої сили» книги в інформаційно-мережевих війнах. Перспективами подальших досліджень є: філософський базис і ідеологія застосування «м'якої сили» книги в інформаційних війнах; трансформація суспільств як наслідок інформаційно-мережевих війн з застосуванням «м'якої сили» книги; роль аналітичних центрів в розробленні стратегії непрямих дій і «м'якої сили»; інформаційно-мережевий інструментарій гібридних війн.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дослідження:

1. Сенченко О. Конструктивна роль «керованого хаосу» в еволюції соціальних систем / Сенченко Оксана // Polish-ukrainian scientific journal. — 2016. — Т. 3. — URL: http://sp-sciences.io.ua/s2573975/senchenko_oksana_2016_the_onstructiverole_of_controlled_chaos_in_the_evolution_of_social_systems.social_and_human_sciences._polish-ukrainian_scientific_journal_03_11_2016.
2. Сенченко О. Структури, засоби і моделі застосування консієн-тальної зброї в системі соціальних комунікацій / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2014. — № 7. — С. 42–47.
3. Сенченко О. Новітні війни з використанням інформаційно-психологічної зброї / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2014. — № 8. — С. 32–37.
4. Сенченко О. Діалектика Гегеля — філософський базис для ведення інформаційних війн у соціальних системах / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2015. — № 6. — С. 41–44.
5. Сенченко О. Ідеології як засіб створення конфліктів / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2015. — № 7. — С. 43–48.
6. Сенченко О. Мозкові центри та їхня роль в інтелектуальному забезпеченні світової політики / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2016 — № 8. — С. 33–39.
7. Сенченко О. Аномія суспільства як результат інформаційно-мережевих війн / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2016. — № 9. — С. 30–37.

8. Сенченко О. Інформаційно-мережеві війни — стратегічні війни другого покоління / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2016. — №10. — С. 36–43.

9. Сенченко О. Мережевий інструментарій нових війн / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2017. — № 1. — С. 37–41.

10. Сенченко О. Атлантичні і європейські мережі та їхня роль у реалізації антидержавних стратегій / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2017. — № 2. — С. 20–25.

11. Сенченко О. Структури мереж, головні актори і співучасники мережевих війн / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2017. — №3. — С. 18–23.

12. Сенченко О. Інформаційно-мережеві війни: феномен «керованого хаосу» / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2017. — №4. — С. 31–36.

13. Сенченко О. Новий виклик людству — гібридна війна / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2017. — № 5. — С. 31–36.

14. Сенченко О. Книга як інструмент інформаційних війн ХХ століття / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2018. — № 1. — С. 15–22.

15. Сенченко О. Актуальні аспекти книги як атрибута «м'якої сили» у глобальному історичному просторі / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2018. — № 2. — С. 17–25.

16. Сенченко О. Застосування «м'якої сили» книги проти англійського народу в ХІХ столітті / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2017. — № 3. — С. 31–35.

17. Сенченко О. «М'яка сила» книги у гібридній війні Росії проти України / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2018. — № 4. — С. 31–36.

18. Сенченко О. «М'яка сила» книги в роки «холодної війни» / Оксана Сенченко // Вісн. Книжк. палати. — 2018. — № 5. — С. 30–38.

Монографії:

19. Мозкові центри країн світу / О. М. Сенченко, В. Г. Гастинщиков, М. І. Сенченко. — Київ : Персонал, 2016. — 278 с.

20. Сенченко О. Інформаційно-мережеві війни: теорія, моделі, алгоритми / О. М. Сенченко. — Київ : КІТ, 2017. — 348 с.

Наукові праці, в яких засвідчено апробацію результатів дослідження:

21. Сенченко О. Інформаційні війни — еволюція структури і функцій // Інформаційний простір. Українські реалії: протидія російській агресії : матеріали VI Міжнар. наук. конф., Київ, 25 жовт. 2016 р. / [редкол.: Ю. В. Бондар та ін.]. — Київ, 2017. — С. 87–96.

22. Сенченко О. Інформаційні війни як фактор трансформації українського громадянського суспільства // Тези доповідей XI Міжнародної наукової конференції «Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє», 27 листоп. 2015 р. / за заг. ред. В. В. Балабіна. — Київ, 2015. — С. 222.

23. Сенченко О. Новий виклик людству — гібридна війна // Тези доповідей XIII Міжнародної наукової конференції «Військова освіта і наука: сьогодні та майбутнє», 24 листоп. 2017 р. / за заг. ред. І. В. Толока. — Київ, 2017. — С. 208.

24. Сенченко О. Симбіоз «м'якої сили книги» і мозкових центрів // Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції ад'юнктів, слухачів, курсантів і студентів «Молодіжна військова наука у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка», 26 квіт. 2018 р. / за заг. ред. І. В. Толока. — Київ, 2018. — С. 281.

АНОТАЦІЇ

Сенченко О. Книга як інструмент «м'якої сили» в інформаційно-мережевих війнах. — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій 27.00.03 — книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство. — Харківська державна академія культури. — Харків, 2019.

Дисертацію присвячено дослідженню соціально-комунікаційних аспектів «м'якої сили» книги в інформаційно-мережевих війнах. Використано комплексний підхід до вивчення книги як інструменту інформаційно-мережевих війн. Охарактеризовано «м'яку силу» книги як механізму впливу на життя і думки поколінь, суспільств, учасників системи соціальних комунікацій. Проаналізовано технології використання «м'якої сили» книги як інструменту протидії деструктивним тенденціям сучасного суспільства, зниженню освітнього, наукового, інтелектуального рівнів української нації. Обґрунтовано теоретичні засади дослідження «м'якої сили» книги в інформаційно-мережевих війнах як об'єкта соціально-комунікаційної теорії та практики комунікаційної діяльності.

На основі бібліометричного і контент-аналізу українського книговидання та російських книг, що вийшли друком протягом 2013–2017 рр., доведено застосування «м'якої сили» книги в гібридній війні.

Ключові слова: гібридна війна, «м'яка сила» книги, інформаційні війни, соціальні комунікації, моделі, алгоритми, інформаційно-мережеві війни, жорстка сила, керований хаос.

Сенченко О. Книга как инструмент «мягкой силы» в информационно-сетевых войнах. — Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по социальным коммуникациям по специальности 27.00.03 — книговедение, библиотечноеведение, библиографоведение. — Харьковская государственная академия культуры. — Харьков, 2019.

Диссертация посвящена исследованию социально-коммуникационных аспектов «мягкой силы» книги в информационно-сетевых войнах. Использован комплексный подход к изучению книги как инструменту информационно-сетевых войн. «Мягкая сила» книги охарактеризована как механизм влияния на жизнь и мнения поколений, обществ, участников системы социальных коммуникаций. Проанализированы технологии использования «мягкой силы» книги как инструмента противодействия деструктивным тенденциям современного общества, снижению образовательного, научного, интеллектуального уровней украинской нации. Обоснованы теоретические принципы исследования «мягкой силы» книги в информационно-сетевых войнах как объекта социально-коммуникационной теории и практики коммуникационной деятельности.

На основе библиометрического и контент-анализа украинского книгоиздания и русских книг, опубликованных в течение 2013–2017 гг., доказано применение «мягкой силы» книги в гибридной войне.

Ключевые слова: гибридная война, «мягкая сила» книги, информационные войны, социальные коммуникации, модели, алгоритмы, информационно-сетевые войны, жесткая сила, управляемый хаос.

Senchenko O. The book as a tool of «soft power» in information and network wars. — Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Theses for obtaining the scientific degree of the candidate of social communications 27.00.03 — bibliography, library science, bibliography science. — Kharkiv State Academy of Culture. — Kharkiv, 2019.

The thesis is the first comprehensive scientific research of social and communication aspects of the «soft power» of the book in information and network warfare. The dissertation reflects a comprehensive approach to the study of the book as an instrument of information and network wars, which makes it possible to form a new mechanism for influencing the way of life and thoughts of new generations, new societies, participants of social communications system, to use the soft power of the book as an instrument for counteracting destructive tendencies of modern society, reducing the educational, scientific, and intellectual level of the Ukrainian nation. The «soft power» of the book is considered as a powerful component of the formation of universal values and national consciousness of Ukrainian society.

The relevance of this research is determined by several circumstances. First, with the growing understanding that the best means of securing public interests must involve tools and resources of «soft power», which is understood as the ability to achieve the desired results, changing the behavior of others, while using its own attractiveness. Secondly, in today's conditions of the social communications system deployment remains the problem of the deterioration of

the spiritual and moral state of Ukrainian society, the influence without coercion is being made, using indirect methods of action, such as information-network warfare, the main tool of which is «soft power» books Thirdly, despite of the wide coverage of the problems of «soft power» in literature, the principle of the «soft power» of the book in modern information and network warfare remains less studied. It is necessary to clarify what is the «soft power» of the book and how it can serve the goals of the state and any other actors. Within the framework of this work, the main emphasis will be placed on the essential characteristics of the book as a «soft power», its use as a tool for the formation of the information field of Ukraine.

This is the first dissertation research, which substantiates the theoretical principles of the study of the «soft power» of the book in information network warfare as an object of social and communication theory and communication activities practice. The technology of organization of information-network wars and their toolkit, which includes: social networks, indirect action strategies and «soft power» of the book, are comprehensively studied.

The point of view that «soft power» of the book is grounded is a powerful tool for influencing citizens' consciousness, kind of mass destruction weapon, an instrument in the world-project struggle. It is proved that the «soft power» of the book as a spiritual, art and intellectual product is an instrument of counteracting the destructive tendencies and it affects the formation of the intellectual, educational and cultural level of society.

Based on a thorough bibliometric and content analysis of Ukrainian book publishing and Russian books published during 2013–2017, the use of the «soft power» of the book in the hybrid war is shown.

Keywords: hybrid war, soft power of books, information warfare, social communications, models, algorithms, information network wars, hard power, controlled chaos.